

14 mei 1975

MARINE INLICHTINGENDIENSTINLICHTINGENRAPPORTno. 4/751 april - 30 april 1975OPMERKINGEN

1. Indien geadresseerden ten behoeve van de onder hun commando gestelde eenheden en/of opleidingen gebruik wensen te maken van gegevens die in dit rapport zijn vervat, dient met die gegevens de nodige voorzichtigheid te worden betracht.
2. In géén geval mag over de gegevens van dit rapport melding worden gemaakt tegenover niet-leden van de Nederlandse krijgsmacht.
3. In het geval dat in dit rapport vervatte gegevens door een geadresseerde zijn verwerkt in een cursus, waaraan tevens buitenlandse officieren deelnemen, dient terzake contact te worden opgenomen met hoofd MARID c.q. SOI-OZMNED.
4. De geadresseerden dienen slechts zes opeenvolgend gedateerde uitgaven aan te houden. Bij ontvangst van een zevende dient de oudste uitgave te worden vernietigd onder indiening van een proces-verbaal aan het hoofd MARID.
5. Indien een geadresseerde één of meer uitgaven wenst aan te houden dient hij dat schriftelijk mede te delen aan het hoofd MARID.

80 - ordner

81 - HVKC

82 - IA II

2/1/76

83 - d/H/12/13 vern.

84 - VII - vern. 18/7/75

85 - d/II/IV - vern.

86 - IA 31 - vern.

87 - IA 12/20/40 - vern.

88 - HVD vern.

89 - dI/II/III/IV vern.

90 - III - vern.

d/ia 24 B vern. 22/1/76 en 22 t/m 25 - 27 t/m 29 - 31 t/m 35 - 39 - 40
 43 t/m 45 - 47 - 52 - 55 - 56 - 58 t/m 60 - 62 t/m 67 - 70 - 71 - 70
 d/ia 24 B vern. 29/4/76 en 21 - 26 - 30 - 37 - 38 - 46 - 49 - (51) - 53 - 54 - 61 - 68 - 69 - 70
 d/24 B en 48-50-67 vern. 8/1/76

DISTRIBUTIELIJST

	<u>ex.nr.</u>
MINDEF/VVCS	
d/ CHEF STAF (KM) IGK - 12/3/76 -	ter visie <u>1</u> vern. 19/12
	<u>2</u> vern.
CMS tevens voor: PLV CMS	ter visie <u>3</u> vern. 7/7
<u>PLV CMS (I)</u>	
CHEF KAB. CMS-BDZ	
SC1MS tevens voor: HBUORG	<u>4</u> vern. 1/8
HBUTAKTIEK	
HBUPLANNEN	
HBUEDRIJFSVEIL/NBCD-ZAKEN	
d/ HBUVERB tevens ter visie SC2MS - 20/1/76 -	<u>5</u> vern. 13/11
d/ HBULU - 3/2/76 -	<u>6</u> vern.
d/ HBUOPS - 8/1/76 -	<u>7</u> vern.
DIR. MARSTAFSCHOOL	<u>8</u> vern. 4/1/77
d/ VOP/HBUPLANPERS - 10/11/75 -	<u>9</u> vern. 1/1/77
d/ VOM tevens voor: HCOFINMAT - 20/1/76 -	<u>10</u> vern.
HBULEKTRON	<u>11</u> t/m 13 vern.
HWO	
d/ MARAT WASHINGTON - 24/3/76 -	<u>14</u> vern.
d/ MARAT LONDEN - 16/1/76	<u>15</u> vern.
d/ MARAT BONN - 25/2/76	<u>16</u> vern.
d/ MARAT PARIJS - 2/1/76 -	<u>17</u> vern.
d/ CKMARN - 12/1/76	<u>18</u> vern.
d/ CZMNA d.t.v. SOI - 23/1/76 -	<u>19</u> vern.
<u>CZMNED d.t.v. HDGB</u>	
CZMNED/SOI	<u>20</u> t/a
CEKD	<u>21</u>
CMLD	<u>22</u>
d/ CMM RIJNMOND - 12/1/76	<u>23</u> vern.
CMM TEXEL	<u>24</u>
CMM IJMOND	<u>25</u>
CMM SCHELDE	<u>26</u>
COZDNEB	<u>27</u>
ten behoeve van in dienst zijnde onderzeeboten	<u>28</u> t/m <u>33</u>
CMDNEB	<u>34</u>
CFREGRON	<u>35</u>
HVBS d/ DC DGB 28/9/77 - vern.	<u>36</u> t/a vern.
CNAVGIS	<u>37</u>
GMARKAZ ERFPRINS	<u>38</u> en <u>39</u>
HOZBTBS	<u>40</u>
HANTAK d/ HDGB - 10/2/77 -	<u>41</u> vern.
CMVKV d.t.v. OI d/ HDGB - 2/2/78	<u>42</u> t/a vern.
CMVKK tevens voor CVSQ	<u>43</u> en <u>44</u>
ten behoeve van de daarvoor in aanmerking komende schepen	<u>45</u>
CMBFLOT 1	<u>46</u> t/m <u>68</u>
CMBFLOT 3	<u>69</u>
CVSQ 320	<u>70</u>
d/ CVSQ 321 - 15/1/76	<u>71</u>
CVSQ 2	<u>72</u> vern.
CVSQ 860	<u>73</u>
VOKIM	<u>74</u>
d/ COORD. INL/VEILIGHEIDSDIENSTEN - 5/2/76 -	<u>75</u>
d/ HLAMID - 4/12/75 -	<u>76</u> vern.
d/ HLUID - 21/1/76 -	<u>77</u> vern.
d/ HPMV - 5/2/76 -	<u>78</u> vern.
BU INL	<u>79</u> vern.
	<u>80</u> t/m <u>88</u> 90

d/ Cdt R'olam en 51 vern. 5/4/76

INLICHTINGENRAPPORT nr. 4/75

1 april - 30 april 1975

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>blz.</u>
DISTRIBUTIELIJST	i
INHOUDSOPGAVE	ii
EVALUATIE DER INLICHTINGEN	iii

HOOFDSTUK 1 - DIVERSE ONDERWERPEN

[REDACTED] - [REDACTED]	1 - 3
[REDACTED] - [REDACTED]	4 - 8
[REDACTED] - [REDACTED]	9 - 14
[REDACTED] - [REDACTED]	15 - 20
[REDACTED] - AKTIVITEITEN VAN INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN; SOVJET UNIE, DDR EN POLEN	21 - 24

HOOFDSTUK 2 - SOVJET MARINE AKTIVITEITEN

[REDACTED] - SOVJET MARINE OEFENING 1975, VOORLOPIGE BESCHOUWING	25 - 32
---	---------

EVALUATIE DER INLICHTINGEN

Bij het evalueren (graderen) van de waarde van de ontvangen inlichtingen stelt men de betrouwbaarheid van de bron vast en bepaalt vervolgens de waarschijnlijke juistheid van het bericht zelf.

Reliability of the source

- A = completely reliable
- B = usually reliable
- C = fairly reliable
- D = not usually reliable
- E = unreliable
- F = reliability cannot be judged.

Accuracy of the information

- 1 = confirmed by other sources
- 2 = probable true
- 3 = possible true
- 4 = doubtfully true
- 5 = improbable true
- 6 = truth cannot be judged.

HOOFDSTUK 1

DIVERSE ONDERWERPEN

AKTIVITEITEN VAN INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN;
SOVJET UNIE, DDR EN POLEN

40. Sovjet Unie

a. Verwerving van militair-technische ontwikkelingen

De Sovjets hebben getracht, tegen betaling van een bedrag van £ 200.000, een Phantom-straaljager, uitgerust met een speciaal radartype, in handen te krijgen. De Sovjet inlichtingendienst, aldus een Brits persbericht, probeerde zijn doel te bereiken via de Westduitse wapenhandelaar [REDACTED]. Teneinde complicaties te vermijden, zou een Westduitse piloot opzettelijk moeten verdwalen en een noodlanding in Tsjechoslowakije moeten maken. Na inspectie van de nieuwe radarapparatuur zou het toestel aan de BRD worden teruggegeven. [REDACTED] die met Russische en Tsjechische vertegenwoordigers in Oost-Berlijn onderhandelde, werd in de woning van zijn moeder in West-Berlijn gearresteerd en samen met zijn assistent [REDACTED] aangeklaagd wegens spionage voor een vreemde mogendheid en het zonder vergunning verwerven van wapens voor Oosteuropese landen. Buiten het Phantomproject werd door de kontaktpersonen van [REDACTED] naar inlichtingen gezocht betreffende het wapensysteem van de Leopard-tank, vliegvelden en de namen van gehuwde militairen piloten van NAVO-landen, die in affaires met vrouwen waren verwickeld.

Commentaar: Operaties met betrekking tot het verwerven van militair-technische inlichtingen, worden door de inlichtingendiensten van het Warschaupakt soms groots opgezet. In 1967 bijvoorbeeld slaagde de Sovjet inlichtingendienst erin een Amerikaanse Sidewinder-raket van de Starfighter in handen te krijgen. De drie meter lange raket werd vanuit de BRD per luchtpost (kosten DM 317) naar de Sovjet-Unie gestuurd.

b. Spionage-activiteiten tegen Frans kernonderzoek

[REDACTED] heeft onlangs een spionage-organisatie, welke tot de Russische militaire inlichtingendienst behoorde, onschadelijk gemaakt. De activiteiten van deze organisatie waren onder andere gericht op het verkrijgen van Franse kerngeheimen. Bijzondere belangstelling bestond voor de resultaten van de Franse kernproeven in het gebied van de Stille Oceaan. De Franse

/minister van ...

minister van binnenlandse zaken, Poniatowski, verklaarde, dat onlangs twee grote spionage-organisaties in Frankrijk waren ontdekt. Hij verstreekte echter geen bijzonderheden hierover.

Commentaar: Gebleken is dat zowel directoraten van de GRU als van KGB (respektievelijk de Russische militaire en de staats-inlichtingen en veiligheidsdiensten) zich bezighouden met het verwerven van inlichtingen op het gebied van kernonderzoek en kernbewapening in het buitenland. De GRU beschikt over een Directoraat Techniek en Wetenschappen en het Hoofddirectoraat Buitenland (GINU) van de KGB eveneens. Officieren van beide directoraten zijn ondergebracht bij het Staatscomité voor Wetenschap en Techniek bij de Sovjet Ministerraad (GKNT; ook wel aangeduid (GNPK). Vooral het Directoraat Buitenlandse Betrekkingen van genoemd Staatscomité speelt bij de tegen het Westen gerichte inlichtingenactiviteiten een belangrijke rol.

41. DDR

Arrestatie van Westduitse vakbondsfunctionaris (reserve-officier) wegens spionage.

In de BRD arresteerde de Sicherungsgruppe van het Bundes-Kriminalamt de prominente vakbondsfunctionaris (Leiter der DGB-Verbindungsstelle zur Bundesregierung und zu den Parteien) [redacted]. [redacted] wordt verdacht van spionage voor de DDR. Ook diens echtgenote [redacted] werd gearresteerd. De Verfassungsschutz zou [redacted] op verzoek van de vakbond DGB sedert juni van het vorig jaar geschadwd hebben, nadat was gebleken dat deze een opvallende belangstelling had voor zaken van vertrouwelijke aard, waarmee hij niets te maken had. Betrokkene vluchtte in 1958 uit de DDR naar de BRD. Hij zou in de DDR inlichtingen ten behoeve van het Ostbüro van de Westduitse SPD verzameld hebben: Als reserve-officier van de Bundeswehr nam hij ook aan diverse oefeningen deel. Volgens persberichten was hij onder andere tijdens een oefening in 1973 ingedeeld bij de dienst voor psychologische oorlogvoering in Clausthal-Zellerfeld. Ook in september/oktober vorig jaar nam [redacted] als reserve-officier aan een oefening van de Bundeswehr deel. Hij was ook lid van het bestuur van de Arbeitskreis für Landesverteidigung e.V. een vereniging van politici en hogere officieren, die geregeld door experts op het gebied van landsverdediging voordrachten laat houden. [redacted] bracht geregeld bezoeken

/aan landen van ...

aan landen van het Warschaupakt, met name aan de DDR waar zijn moeder woont. Op 14 november 1974 werden [redacted] en diens echtgenote wegens gebrek aan voldoende bewijzen op vrije voeten gezet. De bevoegde instanties zetten inmiddels het onderzoek tegen [redacted] voort. De DGB handhaaft [redacted] ontslag.

Commentaar: Bezoeken aan de DDR van uit dit land gevluchte personen die aldaar bovendien naaste familieleden hebben, blijken telkens weer zeer riskant c.q. verdacht te zijn. [redacted] is de derde prominente vakbondsfunctionaris die in de laatste jaren in de BRD is gearresteerd wegens spionage. In augustus vorig jaar werd [redacted] lid van het hoofdbestuur van de vakbond OTV gearresteerd wegens spionage voor het MfS (Oostduitse ministerie voor Staatsveiligheid). In september 1972 werd de vakbondsfunctionaris [redacted] na een konspiratieve ontmoeting met een Oostduitse kontaktman in West-Berlijn gearresteerd; hij werd in 1973 uitgewisseld. Bij de arrestatie van [redacted] zou destijds een aantekening met de naam [redacted] de eerder gearresteerde persoonlijke adviseur van Bondskanselier Brandt, zijn aangetroffen. [redacted] zou vroeger met zowel [redacted] als [redacted] nauwe kontakten hebben onderhouden. Na de vrijlating van [redacted] op 14 november 1974 heeft het Oostduitse persbureau ADN gemeld dat deze agent van de BND (Bundes Nachrichten Dienst) is en een slachtoffer van de Westduitse agentenpsychose. De BND heeft deze ADN-bewering inmiddels ontkend.

42. Polen

Chantage van Vereniging van Poolse Oudstrijders

Personeel behorende tot de Poolse officiële vertegenwoordiging in Den Haag, met name "consul" [redacted] blijkt invloed te hebben op de gang van zaken bij onder andere de Vereniging van Poolse Oudstrijders in Nederland. Er wordt getracht, door uitoefening van druk op de leden van de vereniging, deze te bewegen bestuursleden die het huidige Poolse regime niet gunstig gezind zijn, af te zetten. [redacted] dreigde leden van genoemde vereniging geen visum voor bezoeken aan familieleden in Polen zullen verstrekken, indien de activiteiten van de vereniging met betrekking tot de Poolse Volksrepubliek zich niet positiever zouden ontwikkelen. Ook zouden Poolse familieleden geen bezoeken meer mogen afleggen in Nederland.

/Commentaar: ...

Commentaar: [REDACTED] blijkt bij de Poolse officiële vertegenwoordiging als 1e Secretaris te zijn geregistreerd. Via de legale residenties van de Warschaupakt inlichtingendiensten in de Westelijke landen worden alle emigrantenorganisaties gecontroleerd en beïnvloed. Bedoelde diensten beschikken over afdelingen voor emigrantenzaken. Poolse SB-funktionarissen zijn in veel gevallen gecamoufleerd als leden van de consulaire staf. Toepassing van chantage door de SB (Sluzba Bespiecz-enstwa, de Poolse Staatsveiligheidsdienst) is zeer gebruikelijk.

HOOFDSTUK 2

SOVJET MARINE AKTIVITEITEN

43. [REDACTED]

SOVJET MARINE OEFENING 1975, VOORLOPIGE BESCHOUWING

Inleiding

44. Een groot deel van de maand april 1975 heeft voor wat betreft Sovjet maritieme activiteiten in het teken gestaan van een Sovjet marine-oefening, waarbij eenheden van alle Sovjet vlootgebieden waren betrokken. Anders dan bij de voorgaande gelegenheid van mondiale oefenbetrokkenheid (OKEAN 1970) beperkten zich de Sovjet persberichten tot een formele aankondiging van begin en einde hiervan.

Aanwijzingen voor de op hande zijnde oefening

45. De eerste aanwijzingen werden reeds einde maart verkregen, toen zowel in het Noordelijk Vlootgebied als in de Oostzee uitgebreide oefenactiviteiten binnen de Sovjet-vlootgebieden werden gemeld. De indicaties voor een op handen zijnde oefening werden daaropvolgend steeds sterker:
- a. De lancering van KOSMOS-satellieten (nrs. 723 t/m 728). De eerste twee op 2 en 7 april en die van 16 april, waren zeker oceaانverkenningssatellieten. Deze hebben een werkingsperiode van 13 dagen, een inclinatie van 65° en een omlooptijd van + 90 minuten. Daarmee wordt per satelliet in + 18 uur het gehele aardoppervlak ge-"covered".
 - b. Het in positie brengen van diverse andere

/verkenningmiddelen ...

verkenningmiddelen en het hervatten van onbezette patrouilles, ondermeer:

- (1) ELINT-vaartuigen, die in de Noordzee en Noorse Zee vóór de eigen oefening tevens werden ingezet voor surveillance van de Nederlandse marine-oefening ROAMING NUT (7-24 april).
- (2) Marine-hydrografen, die vanaf 3 april vanuit het Noordelijk Vlootgebied ontplooiden in de Noorse Zee (klaring van oefengebieden voor onderzeeboten).
- (3) De detachering van BEAR DELTA lange afstand patrouillevliegtuigen op Cuba en Guinée, alsmede MAY onderzeebootbestrijdingsvliegtuigen in Somalië.

Verloop van de oefening in kort bestek

46. Op 10 april kondigde TASS aan, dat er een oefening van de Sovjet marine en de marine-luchtmacht zou plaatsvinden gedurende de maand april. Hoewel niet rechtstreeks, werd tevens aangeduid, dat deze wereldwijd zou zijn.
47. Op dat moment was de eerste fase van de oefening reeds bijna voltooid, terwijl "in-area" een uitgebreide "weapon training" plaatsvond. In het verloop van de oefening laten zich diverse fasen onderscheiden, hoewel deze elkaar somtijds enigermate overlappen. De eerste fase werd voltooid met de ontplooiing out-of-area van groepen combattanten en ondersteuningseenheden.
 - a. Uit het Noorden stoomde een verband van 2 KRESTA-II geleide wapen kruisers, 2 geleide wapen jagers en een tanker op naar de Noorse Zee.
 - b. Tussen 4-9 april hadden al 13 marine- en marine-geassocieerde eenheden de Oostzee, alléén of in kleine verbanden, verlaten. De opmarsactiviteiten vanuit de Oostzee werd op 12 april besloten door een SVERDLOV-klasse kruiser met een RIGA-klasse escorteur.
 - c. Op 10 april verliet een verband bestaande uit een KARA-klasse geleide wapen kruiser met 2 geleide wapen jagers en een tanker de Middellandse Zee en stoomde op naar een gebied ten noorden van de Azoren.
 - d. Vanuit Cuba waren op 5 april 2 KRIVAK-klasse

/geleide wapen ...

geleide wapen jagers met een tanker vertrokken, die eveneens in opmars gingen naar een positie plm. 300 mijl ten noorden van de Azoren.

- e. Vanuit Socotra in de Indische Oceaan waren drie groepen in beweging gekomen, terwijl vanuit Vladivostok in totaal 4 groepen ontplooiden in de Stille Oceaan.
48. Op 14 april was het overgrote deel van de betrokken eenheden in de oefenposities aangekomen en waren diverse grotere verbanden geformeerd. Deze datum kan dan ook gelden als het begin van de eigenlijke oefening (fase 2).
49. In deze fase (die ruim genomen voortduurde tot 20 april) werden uitgebreide "open-ocean" oefeningen gehouden, zoals onder andere onderzeebootbestrijdingsoefeningen.
50. In de derde fase (hoogtepunt 18-19 april) vonden vooral "anti-carrier" en "anti-shipping" operaties plaats in welk kader ondermeer massale luchtaanvallen werden uitgevoerd op eenheden in de Noorse Zee en de Noord-Atlantische Oceaan.
51. Vanaf 20 april retireerden de diverse oppervlakte-eenheden en onderzeeboten in de richting van de eigen vlootgebieden en naar de normale patrouillegebieden en ankerplaatsen in de Middellandse Zee.
52. Mogelijk kenmerkte zich de slotfase van de oefening, van 20-24 april, door meer lokaal gerichte activiteiten zoals amfibische oefeningen en geleide wapen lanceeringen.

Overzicht activiteiten per zeegebied

53. In verband met het wereldwijde karakter van de oefening lijkt het overzichtelijker deze per zeegebied te behandelen.

a. Atlantische Oceaan

Hoewel in de Oostzee en de Stille Oceaan intensief is geoefend en in mindere mate in de Middellandse Zee en de Indische Oceaan, is de nadruk van de oefening steeds gevallen in het Noordelijk deel van de Atlantische Oceaan en in de Noorse Zee.

/In dit zeegebied ...

In dit zeegebied waren 4 oppervlaktegroepen te onderscheiden, te weten: de "KRESTA"-groep in de Noorse Zee ten noorden van IJsland, de "KRIVAK"-groep uit Cuba, de "KARA"-groep uit de Middellandse Zee (beide los van elkaar opererend ten noorden van de Azoren) en ten oosten hiervan een zeer divers samengestelde groep van 1 KRIVAK geleide wapen jager met 7 marinegeassocieerde eenheden. Marine-hydrografen, ELINT-vaartuigen en andere eenheden, waaronder een KOTLIN-klasse jager en een WHISKEY-klasse onderzeeboot formeerden ondertussen "barrier"-lijnen tussen Skagerrak-Schotland en tussen IJsland en het Verenigd Koninkrijk, ontplooiden activiteiten nabij boorinstallaties in het Noordelijk deel van de Noordzee en voerden surveillance uit tegen eenheden, betrokken bij "ROAMING NUT". Naar schatting waren daarnaast \pm 20 onderzeeboten actief in vooral de Noorse Zee. Primair in deze fase stonden, zoals reeds gesteld, de onderzeebootbestrijdingsactiviteiten van de oppervlakte-eenheden. In een wat later stadium waren bij deze activiteiten ook vliegtuigen (BEAR's, FOXROT en MAY's) betrokken, vooral in de Noord Noorse Zee. Een belangrijk element werd, naast het testen van "command and control"-procedures, ook gevormd door het maken van rendez-vous, bevoorrading op zee-operaties (zeer opmerkelijk in dit verband was de participatie en ondersteuning van de oefening door civiele tankers en andere schepen, ondermeer ook ten behoeve van convooi-oefeningen) en het varen in formaties. De "Cuba-groep" ging vanaf het gebied ten noorden van de Azoren in een noordelijke opmars en maakte ten noordwesten van Schotland rendez-vous met de SVERDLOV-klasse kruiser uit de Oostzee. Als een gesimuleerde penetratiegroep stoomden zij daarop de Noorse Zee in, waarop door de daar opererende onderzeeboten en de "KRESTA-groep" kon worden gereageerd met een "anti-carrier warfare"-oefening. Op 18 en 19 april daaropvolgend waren zij doelwit voor 84 BADGER en 34 BEAR middelzware en zware bommenwerpers. "Anti-shipping"-operaties werden ontwikkeld door de "KARA-groep", samen met de groep ten noordoosten van de Azoren, die herkenbaar in een convooi-rol fungeerde. Na een gezamenlijke opmars van deze twee groepen tot plm. de zuidwestpunt van Engeland werd het verband ontbonden. De KARA-klasse geleide wapen jager is omstreeks 21 april de Middellandse Zee weer binnengelopen, gevolgd door 2 geleide wapen jagers. De KRIVAK-klasse geleide wapen jager, die het commando had gevoerd over de convooi-groep, is via de Noordzee teruggekeerd naar de Oostzee. De KRESTA-groep in de Noorse Zee was, na uitgebreide onderzeebootbestrijdingsoefeningen, op 18 en 19 april eveneens doelwit voor een massale lucht-aanval. Ook deze groep is op 21 april in opmars

/gegaan terug naar ...

gegaan terug naar het Noordelijk vlootgebied. Vanuit Guinée tenslotte hebben enige eenheden zich verenigd met een KRIVAK-klasse geleide wapen jager en een oceanografisch onderzoekingsvaartuig uit de Oostzee. Deze groep opereerde nabij de Kaapverdische eilanden en fungeerde ondermeer als doel voor de in Conakry gedetacheerde vliegtuigen.

Luchtactiviteiten

Behalve de reeds genoemde activiteiten vertoonden de vliegactiviteiten de volgende opmerkelijke punten:

- (1) Op 15 april vlogen vliegtuigen vanuit het noordelijk vlootgebied, Cuba en Guinée gelijktijdig missies. Hiermee werd een nagenoeg complete surveillancedekking van het Midden- en Noord-Atlantische gebied verkregen. Ook overigens waren surveillance-vliegtuigen van de Noordelijke vloot over de gehele periode en het gehele Atlantische oefengebied zeer actief.
- (2) Voor de eerste maal werd waargenomen, dat op Cuba gedetacheerde BEAR DELTA verkenningsvliegtuigen alléén een surveillance missie uitvoerden. Tot dusver werden dergelijke vluchten steeds door twee BEAR D gevlogen.
- (3) Nogal verrassend was, dat op 15 april tenminste 7 BACKFIRE VG-vliegtuigen van de marine-luchtmacht een vlucht out-of-area vanuit het Noordelijk vlootgebied plm. tot Noordkaap hebben gemaakt. Dit is de eerste waarneming van dit nieuwe type bommenwerper in het Noordelijk vlootgebied. Tevens werd voor de eerste maal vastgesteld, dat dit vliegtuig is uitgerust met een DOWNBEAT-radarsysteem, dat tot dusver uitsluitend in verband werd gebracht met de BLINDER BRAVO van de strategische luchtmacht ten behoeve van het KITCHEN-geleide wapen systeem. Of ook de BACKFIRE met dit of een variant van dit geleide wapen systeem is uitgerust, is niet vastgesteld.
- (4) Eveneens opvallend was, dat vliegtuigen van de strategische luchtmacht in het kader van deze marine-oefening vluchten hebben uitgevoerd in het Noordelijk vlootgebied. Het betrof hier vliegtuigen van het type BISON, BEAR BRAVO en BEAR CHARLIE.

b. Oostzee

Na een periode van sterk verhoogde activiteiten

/binnen het eigen ...

binnen het eigen vlootgebied bewoog een verband van een CHAPAEV-klasse kruiser op 14 april met 2 RIGA-klasse jagers zich naar het westelijk deel van de Oostzee ten noord-oosten van Kiel. Vanaf deze positie ging het verband weer op tegenkoers via Bornholm, ten zuiden waarvan onderzeebootbestrijdingsoefeningen werden gehouden, om vervolgens luchtverdedigingsoefeningen te houden in het gebruikelijke oefengebied nabij Kaap Taran. En route was dit verband doel voor ondermeer 47 BADGER middelzware bommenwerpers. In het oefengebied nabij Kaap Taran zijn tevens oefeningen met SA-N-4 geleide projectielen gehouden, waarbij BADGER en BLINDER-vliegtuigen waren betrokken. Bij de Noordkust van de DDR werden landingsoefeningen gehouden door de Oostduitse marine. Hierbij waren ook eenheden van de Poolse marine betrokken.

c. Middellandse Zee

Nadat de KARA-groep op 10 april de Middellandse Zee had verlaten, gingen ook de resterende grote oppervlakte-eenheden vanaf Kithera in een westelijke opmars. Het verband, bestaande uit een KYNDA-klasse geleide wapen kruiser, een MOD SVERDLOV-klasse kruiser met COMSOVMEDRON aan boord en 2 G13 jagers stoomde op naar de Tyrreense Zee, waar vanaf 13 april uitgebreide onderzeebootbestrijdingsoefeningen werden gehouden. Het verband, ondersteund door een tanker, rondde daarop Corsica en Sardinië en maakte rendezvous met een groep van 3 escorte vaartuigen ten zuidwesten van Sardinië. Na nog korte tijd een zuidwestelijke koers te hebben voorgelegd ging het verband weer om de oost teneinde te dienen als "carrier force" voor geleide wapen onderzeeboot-aanvallen. Vroeg in de ochtend van 20 april arriveerden de grote combattanten weer bij de ankerplaats nabij Sollum.

d. Indische Oceaan

SOVINDRON was bij de aanvang van de oefening op uitzonderlijk hoge sterkte (20 eenheden), doordat zowel afgeloste als aflossende eenheden alle nog aanwezig waren nabij Socotra. Vanaf Socotra werden voor de oefening in eerste instantie 3 groepen geformeerd, te weten:

- (1) Een patrouillegroep in de Golf van Aden, bestaande uit een PETYA-klasse escortevaartuig en een mijnenveger.
- (2) Een verband, bestaande uit een mijnenveger en 2 ALLIGATOR-klasse landingsvaartuigen in de

/Arabische Zee ...

Arabische Zee. Vermoedelijk bevonden zich bij dit verband ook een KANIN-klasse geleide wapen jager en 2 FOXTROT-klasse onderzeeboten.

- (3) Een verband van een SVERDLOV-klasse kruiser, 2 escortevaartuigen en 2 tankers in de Zuid-Arabische Zee.

In een later stadium verenigden deze groepen zich voor een uitgebreide OB-oefening in de Zuid-Arabische Zee. Hierbij waren ook MAY-onderzeebootbestrijdingsvliegtuigen vanuit Somalië betrokken. Op 19 april voerden 2 BEAR DELTA-vliegtuigen rechtstreeks vanuit en terug naar de Sovjet Unie een verkenningsvlucht uit naar dit verband (via het Iraanse luchtruim). Na de oefening ging een verband van afgeloste eenheden, waaronder een SVERDLOV-klasse kruiser, in opmars naar de thuishaven in de Stille Oceaan.

e. Stille Oceaan

Hier opereerden 4 afzonderlijke groepen met de nadruk op het noordelijk deel (nabij Kamchatka, in de Japanse Zee en ten oosten van Japan). Naast OB-oefeningen werden hier ook uitgebreide luchtverdedigingsoperaties gesignaleerd, waarbij een voorname rol werd gespeeld door de luchtmacht van de Stille Oceaan-vloot. Een vierde groep opereerde nabij de Carolinen en een convoi-groep van tenminste 20 koopvaardij-schepen werd waargenomen nabij de Marianen. De participatie, direkt en in diverse ondersteuningsfuncties, van koopvaardij-schepen in de oefening was overigens een van de opvallende aspecten van deze oefening.

f. Slotopmerkingen

- (1) Op 27 april deelde TASS mee, dat de oefening van de Sovjet marine was beëindigd en dat de betrokken eenheden in hun bases waren teruggekeerd. Naar het Noordelijk vlootgebied teruggekeerde schepen werden naar verluid begroet door minister van defensie [redacted] bevelhebber der zeestrijdkrachten [redacted] en andere hoge militairen aan boord van een eenheid der Noordelijke vloot. Het was nog niet eerder voorgekomen, dat een Sovjet marine-oefening officieel werd aangekondigd. Dit was overigens de tweede gelegenheid dat begin en einde van een oefening van een onderdeel der Sovjet strijdkrachten werden aangekondigd (voor de eerste maal geschiedde dit in maart j.l. ter gelegenheid van een

/legeroefening in ...

legeroefening in Centraal-Rusland). Waarschijnlijk moet men dit in verband zien met het discussiestuk der "Confidence Building Measures) op de Europese Veiligheidsconferentie te Genève. Het is daarnaast opmerkelijk, dat voor het overige in de Sovjet publiciteitsmedia op geen enkele wijze aandacht is geschonken aan deze wereldwijde oefening. Kennelijk wil men hiermee voor de buitenwacht het routinekarakter van oefeningen als deze onderstrepen. In enige, hoewel bedekte, gevallen wordt dit ook letterlijk zo genoemd.

- (2) Ultimo 25 april waren inderdaad alle bij de oefening in het Atlantisch gebied betrokken combatanten teruggekeerd in het Noordelijk vlotgebied, de Oostzee en de Middellandse Zee. Alleen een KRIVAK-klasse geleide wapen jager uit de Oostzee, die tijdens de oefening had geopereerd bij de noordwestkust van Afrika, bleef achter in Conakry teneinde de Sovjet-presentie aldaar tijdens de aflossingsperiode van ALLIGATOR LST's op peil te houden. Op de daaropvolgende dagen werden nog wel diverse kontakten gemeld van vermoedelijk eveneens naar het Noorden terugkerende onderzeeboten.
- (3) Hoewel het uiteraard nog te vroeg is voor een volledige analyse en konklusie, zijn vele elementen van de oefening toch duidelijk herkenbaar en in het voorgaande ook genoemd. Dat deze voor een deel nieuw zijn in de gebruikelijke oefenactiviteiten van de Sovjet marine (bijvoorbeeld de convooi-oefeningen buiten de eigen vlotgebieden) maakt deze oefening voor de Westerse marines temeer interessant.